

Servicii de asistență în criză: eșecuri în garantarea sănătății și drepturilor reproductive și sexuale pentru persoane refugiate din Ucraina în Ungaria, Polonia, România și Slovacia

REZUMAT EXECUTIV

„Nu suntem doar niște oameni necunoscuți care merg pe stradă, suntem vii și avem propria noastră valoare... Asta înseamnă umanitate.” Anna din Ucraina care locuiește în Polonia.*

*„Femeile spun că nu cred că vor reuși, că nu cred că vor beneficia de protecție și îngrijire.”
Nastya Podorozhnia, Martynka, o organizație ucraineană din Polonia*

„Comand medicamentele de care am nevoie din Ucraina pentru că este mai rapid și mai bine... iar prietenele mele merg în Ucraina... la ginecolog. Și dacă voi avea nevoie, voi merge și eu în Ucraina, pentru că acolo este clar.” Anna din Ucraina care locuiește în Polonia*

„Toate femeile pe care le cunosc... riscă, atunci când se întorc în Ucraina... profită imediat de șansa de a merge la toți medicii. Dar, în primul rând, la un ginecolog... Toate încearcă să beneficieze de servicii în Ucraina dacă există șansa de a merge. Dar nu este întotdeauna posibil, așa că așteaptă până pot pleca.” Nataliya din Ucraina care locuiește în Slovacia*”

„Nu se simt cumva... în siguranță și integrate în sistemul de sănătate. Nu, ele nu simt că beneficiază de îngrijire din partea sistemului și nici nu se simt în siguranță.” Irina Mateescu, Asociația Moașelor Independente, România

„Femeile sunt nedumerite, nu vorbesc limba... se întorc cu mașina în Ucraina în partea de vest, găsesc un medic ucrainean și fac ce făceau înainte... Pentru că, pentru a avea încredere în medic, mai ales în legătură cu un subiect atât de delicat, ele trebuie să aibă acest sentiment de încredere și nu sunt sigură că îl au.” Yulia din Ucraina care locuiește în România.*

REZUMAT EXECUTIV

Invazia pe scară largă a Ucrainei de către Federația Rusă în luna februarie a anului 2022 continuă să aibă consecințe devastatoare pentru poporul ucrainean. Sunt comise atrocități ample, atacuri împotriva civililor și a infrastructurii civile și încălcări ale drepturilor omului, inclusiv infracțiuni de gen și violență sexuală în legătură cu războiul.

De când a început invazia, milioane de oameni din Ucraina au trecut granițele în Uniunea Europeană. Căutând adăpost, siguranță și securitate, mulți ajung mai întâi în Ungaria, Polonia, România și Slovacia. Majoritatea sunt femei și copii.

De la începutul crizei, populațiile locale, societatea civilă și voluntarii din Ungaria, Polonia, România și Slovacia au răspuns cu o solidaritate fără precedent. Societățile s-au mobilizat la o scară extraordinară și, deși imperfecte, au fost depuse eforturi semnificative pentru a răspunde atât nevoilor și circumstanțelor imediate, cât și celor pe termen lung ale refugiaților din Ucraina.

Cu toate acestea, Ungaria, Polonia, România și Slovacia reprezintă unele dintre cele mai provocatoare contexte din Europa când vine vorba de sănătatea sexuală și reproductivă și de serviciile de sprijin pentru violența de gen. Eșecurile timp de decenii ale guvernelor naționale de a investi și de a acorda prioritate acestor forme de îngrijire și sprijin, combinate cu cadrul legal și politic restrictiv și neclar, stigmatizarea continuă și retrogradarea drepturilor sexuale și reproductive, restricționează puternic accesul la o îngrijire de bună calitate.

Pe măsură ce milioane de femei și fete din Ucraina au sosit în Ungaria, Polonia, România și Slovacia, au apărut serioase îngrijorări cu privire la capacitatea lor de a obține forme esențiale de asistență medicală, servicii și sprijin. A devenit clar că încălcările drepturilor fundamentale în Ucraina erau agravate de încălcări ale drepturilor și în afara țării. A existat o îngrijorare deosebită pentru refugiații care au suferit violențe sexuale și de gen în legătură cu războiul din Ucraina, inclusiv viol și alte violențe pe bază de gen.

În perioada cuprinsă între iulie 2022 și aprilie 2023, organizațiile noastre au întreprins cercetări aprofundate, în mai multe țări, pentru a examina lacunele și barierele în accesul la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă și la serviciile de sprijin pentru violența de gen cu care se confruntă refugiații din Ucraina în Ungaria, Polonia, România și Slovacia. Pe parcursul a nouă luni, am colectat informații din interviuri semi-structurate cu peste 80 de experți, profesioniști din domeniu și refugiați din Ucraina care se află în aceste patru țări.

BARIERE SERIOASE

Constatările noastre arată că o serie de bariere extinse și care se intersectează subminează accesul refugiaților la îngrijire și sprijin.

Deși există diferențe în cele patru țări în ceea ce privește severitatea și amploarea barierelor, în fiecare caz mai multe restricții, limitări și deficiențe preexistente se intersectează în timp real cu nevoile refugiaților din Ucraina care caută acces la servicii de sănătate sexuală și reproductivă și sprijin pentru violența de gen. Aceste bariere sunt agravate de o serie de obstacole considerabile specifice situației refugiaților și a femeilor care fug de ostilitățile active și atrocitățile legate de conflict.

Bariere Legale: În Ungaria, Polonia și Slovacia, îngrijirea în cazul avortului și contracepția de urgență sunt puternic restricționate de legile și regulile procedurale extrem de restrictive, astfel încât accesul refugiaților la acestea este dificil, fiind caracterizat de greutate și întârzieri substanțiale. Interzicerea aproape totală a avortului în Polonia are implicații grave pentru accesul refugiatelor la asistență medicală în vederea avortului. Avortul medicamentos este ilegal atât în Ungaria, cât și în Slovacia, iar o serie de cerințe procedurale întârzie și împiedică accesul la îngrijire. În toate cele trei țări, accesul la serviciile de sănătate sexuală și reproductivă este aproape imposibil fără acordul părinților sau a tutorelui pentru adolescentele sub 18 ani care au călătorit singure din Ucraina.

Bariere legate de Cost: În fiecare țară, costurile și constrângerile financiare înseamnă că unele forme de asistență medicală sexuală și reproductivă nu sunt la îndemâna multor refugiate din Ucraina, în ciuda aplicării Directivei UE privind Protecția Temporară și a legislației naționale de implementare a acesteia. Anumite forme de asistență medicală sexuală și reproductivă necesită plăți din propriul buzunar atât în unitățile publice, cât și în cele private. O serie de obstacole împiedică accesul în timp util la îngrijirea specializată prin intermediul sistemului public de sănătate, iar mulți refugiați nu își pot permite costurile asistenței medicale private.

Bariere Informaționale: La mai bine de un an de la invazia pe scară largă, deficitul de informații și barierele lingvistice din toate cele patru țări continuă să prezinte provocări remarcabile pentru refugiații care au nevoie de acces la sănătate sexuală și reproductivă și sprijin pentru violența de gen. Există încă o lipsă impresionantă de informații clare și accesibile în domeniul public în limbile ucraineană, rusă și engleză cu privire la drepturile și disponibilitatea acestor servicii. Canalele de diseminare neoficiale eficiente nu sunt adesea folosite pentru a transmite informațiile existente și există o lipsă continuă de interpreți calificați în medii cheie de asistență medicală, servicii sociale și contexte administrative.

Îngrijire de slabă calitate, stigmatizare și discriminare: Mulți refugiați din Ucraina beneficiază de servicii de sănătate sexuală și reproductivă sub nivelul standard, se confruntă cu întârzieri dăunătoare, lacune în furnizarea de servicii sau se confruntă cu discriminare în unitățile de asistență medicală. Aceste deficiențe de calitate a îngrijirii rezultă din restricții legale, bariere legate de costuri și deficiențe de informare, precum și din standarde învechite de îngrijire și fragilități în sistemul de sănătate. Stigmatul care există în domeniul sănătății și drepturilor sexuale și reproductive și a violenței de gen, are de asemenea, o influență considerabilă asupra îngrijirii pe care o primesc unii refugiați, iar stereotipurile și normele de gen dăunătoare au impact asupra experiențelor de accesare a acestor servicii de către femeile

care călătoresc singure, adolescenți și refugiați care aparțin comunității LGBTQ+. Acest lucru este exacerbat de atacurile asupra drepturilor sexuale și reproductive și a egalității de gen în toate cele patru țări.

Servicii și Protocoale Inadecvate pentru Violența motivată de Sex: Nivelul serviciilor și asistenței disponibile pentru supraviețuitoarele/supraviețuitorii violenței de gen din Ucraina rămâne deficitar în toate cele patru țări. Deși s-au depus eforturi pentru a aborda punctele slabe, există în continuare o lipsă de servicii specializate și holistice, de coordonare intersectorială, precum și o absență a protocoalelor, liniilor directe și formării profesionale cheie pentru a asigura intervenții și răspunsuri adecvate în sectorul medical și în cel judiciar, în special atunci când este vorba de violență sexuală.

Provocări și Amenințări cu care se confruntă Apărătorii Drepturilor Omului: În urma invaziei pe scară largă, apărătorii drepturilor omului și organizațiile societății civile care lucrează în domeniul sănătății și drepturilor sexuale și reproductive, al violenței de gen, al drepturilor femeilor și al drepturilor comunității LGBTIQ+ s-au mobilizat imediat pentru a răspunde la nevoile de sănătate sexuală și reproductivă și de violență de gen ale refugiaților care fug din Ucraina. După mai mult de un an, aceștia rămân principalii furnizori de asistență directă pentru femeile și fetele din Ucraina care au nevoie de aceste forme de îngrijire și sprijin. Cu toate acestea, deși își continuă munca de a oferi și extinde această asistență, mulți se confruntă cu o serie de dificultăți înrădăcinate și realități dure, inclusiv amenințări grave, intimidare și hărțuire, precum și incertitudinea și insecuritatea financiară și operațională.

IMPACT DĂUNĂTOR

Ca urmare a acestor bariere, pentru mulți refugiați din Ucraina este încă foarte dificil să obțină acces la servicii de asistență medicală sexuală și reproductivă și de sprijin pentru violența de gen la prețuri accesibile, de bună calitate, în Ungaria, Polonia, România și Slovacia. În schimb, se confruntă cu dificultăți considerabile atunci când caută îngrijire și sunt expuși unor întârzieri dăunătoare, anxietăți și temeri, poveri financiare și îngrijire necorespunzătoare.

➤ Femeile merg temporar înapoi în Ucraina pentru a căuta servicii de sănătate sexuală și reproductivă

Dificultatea de a parcurge căile de îngrijire în Ungaria, Polonia, România și Slovacia este de așa natură încât multe femei care au trecut granițele Uniunii Europene în ultimele cincisprezece luni, căutând siguranță și refugiu în fața ostilităților și atrocităților active, acum simt că nu au de ales și trebuie să se întorcă temporar în Ucraina dacă au nevoie de asistență medicală sexuală și reproductivă. Deși nu există date cantitative privind numărul și amploarea femeilor care se întorc în Ucraina pentru îngrijire, constatările noastre sugerează că este un fenomen general. Mai multe persoane intervievate din toate cele patru țări au subliniat că aceasta este soluția la care recurg multe femei pentru a ocoli barierele de acces și

deficiențele de calitate a îngrijirii din țările gazdă. Deși refugiații sunt familiarizați cu modalitățile de îngrijire din Ucraina, călătoria în Ucraina poate fi costisitoare și riscantă și poate provoca niveluri ridicate de stres și anxietate pentru refugiați, mai ales atunci când asistența medicală de care au nevoie este sensibilă la factorul timp.

➤ **Femeile întârzie accesul la servicii de sănătate sexuală și reproductivă**

În afara situațiilor de urgență, barierele de acces înseamnă că multe femei întârzie solicitarea de îngrijire pentru perioade lungi de timp, punând în cele din urmă sănătatea și starea lor de bine în pericol. Stresul și anxietatea, umilința și discriminarea cu care multe persoane se confruntă atunci când încearcă să parcurgă căile de îngrijire în Ungaria, Polonia, România și Slovacia înseamnă că refugiații din Ucraina amână în mod regulat eforturile de a obține îngrijire cât mai mult posibil. Alții amână călătoria înapoi în Ucraina pentru a solicita asistență medicală pentru perioade lungi de timp din cauza problemelor de securitate, a sarcinilor de îngrijire a familiei și a considerațiilor financiare. Aceste întârzieri înseamnă că adesea nu solicită asistență medicală decât atunci când problema devine urgentă și sănătatea lor este în pericol.

➤ **Femeile beneficiază de îngrijiri în vederea avortului în afara căilor legale în Polonia și Ungaria**

Când nu pot călători înapoi în Ucraina pentru îngrijiri în vederea avortului, multe femei din Polonia și Ungaria sunt forțate să caute îngrijiri în afara căilor legale, comandând medicamente pentru avort online de la serviciile de telemedicină oferite de organizațiile societății civile cu sediul în alte părți ale Europei sau călătorind în alte țări europene pentru a căuta îngrijire. Acest lucru este deosebit de frecvent în Polonia. Este, de asemenea, o necesitate pentru unii refugiați din Ungaria și, ocazional, în Slovacia, unde avortul este dificil de accesat în practică și unde este disponibil doar avortul chirurgical. Accesul îngreunat la asistență medicală în vederea avortului dă naștere la o frică și o teamă considerabile pentru refugiate.

➤ **Supraviețuitoarele /supraviețuitoarii violenței de gen sunt adesea lipsite/lipsiți de servicii și sprijin de bază**

Deficiențele substanțiale ale serviciilor disponibile pentru violența de gen, combinate cu reticența multor refugiați de a solicita asistență sau de a raporta incidentele de violență, înseamnă că mulți nu au acces la forme adecvate de reabilitare și îngrijire, inclusiv de sprijin psihosocial, asistență medicală, locuințe sigure și asistență juridică de bună calitate. În ciuda eforturilor concertate de-a lungul anului trecut depuse de către organizațiile societății civile și agențiile umanitare din fiecare țară, realitatea este că mulți supraviețuitori ai violenței din Ucraina încă sunt ignorați și se confruntă singuri cu traume, probleme de sănătate și alte consecințe ale violenței.

➤ **Anumite grupuri de refugiați se confruntă cu bariere exacerbate și discriminare intersecțională**

Anumite grupuri de refugiați sunt expuse riscului de discriminare intersecțională și de bariere sporite atunci când caută servicii de asistență medicală sexuală și reproductivă și de sprijin pentru violența de gen. În special, femeile rom și refugiații LGBTIQ+ se confruntă cu niveluri îngrijorătoare de rasism și discriminare, iar uneori îngrijirea este adesea complet inaccesibilă pentru aceștia sau este la un nivel sub standard.

➤ **Atunci când se obține îngrijire, acest lucru este adesea realizat cu sprijinul ONG-urilor și a apărătorilor drepturilor omului**

În situațiile în care refugiații își asigură îngrijirea și sprijinul, aceasta se datorează adesea eforturilor organizațiilor societății civile de la nivel local, care au lucrat neobosit pentru a răspunde nevoilor refugiaților și a ajuta la depășirea barierelor de acces. În urma invaziei, organizațiile și activiștii care lucrează pentru asigurarea drepturilor omului, a sănătății și a drepturilor sexuale și reproductivă (SRHR- abrevierea în limba engleză), în domeniul violenței de gen , pentru apărarea drepturilor femeilor și a drepturilor comunității LGBTIQ+ s-au mobilizat imediat pentru a răspunde nevoilor de sprijin pentru sănătatea sexuală și reproductivă și violența motivată de gen ale refugiaților care fug din Ucraina. Mai mult de un an mai târziu, aceștia rămân principala sursă de informare și asistență pentru femeile și fetele din Ucraina care au nevoie de aceste forme de îngrijire și sprijin. Cu toate acestea, mulți se confruntă cu o serie de dificultăți înrădăcinate și realități dure, inclusiv amenințări grave, intimidare și hărțuire, precum și incertitudinea financiară și operațională.

